

De sublieme beperking van het verzamelen

Post-Occupancy, by AMO/Rem Koolhaas

Domus d'Autore, a signature issue of Domus, April 2006

Met "Domus d'Autore" is het Italiaanse tijdschrift onder leiding van Giovanna Mazzocchi, een nieuwe serie magazines gestart die ieder jaar door een andere toonaangevende "Editor-Architect" zal worden samengesteld. Met het eerste nummer "Post-Occupancy" van Rem Koolhaas, Kayoko Ota en AMO wordt een nieuwe weg ingeslagen voorbij de vele stereotype monografieën die nu de markt overspoelen. Rem Koolhaas geeft in zijn introductie aan waar het om draait: "We benadrukken niet de kwaliteiten van de gebouwen [Ambassade Berlijn, Seattle bibliotheek, McCormick-Tribune Campus Centre, IIT en Casa da Música], maar registreren hun effecten op hun respectievelijke gastheer en gebruikers. Er zijn geen "critici" – meestal beste vrienden verkleed als critici – geen intimidatie. We hebben een myriade van anonieme stemmen bijeen gebracht en *snapshots* verzameld. (...) We keken door de ogen van toeristen en kunstenaars, vertrouwd anderen op te merken. Weg van de triomfale of ellendige glans van media, wilden we zien wat er gebeurt in de afwezigheid van de auteur, en de realiteiten representeren waar we door onze creatie medeplichtig aan zijn, "Post-Occupancy" als feiten, niet als heldendaden."

Terwijl de huidige architectuur zich terugtrekt in de techniek, het design object zalig verklaart, en verlangt naar sterstatus – juist nu onze stedelijke samenleving op exploderen staat – laten AMO en Koolhaas zien dat de relatie tussen vorm en programma, ofwel object en gebruik nooit los van elkaar kunnen worden begrepen. Eigenlijk een dooddoener, maar voor de hedendaagse autistische architectuurwereld een eye-opener. In het gesprek tussen Claude Parent, Bruno Latour, Hans Ulrich Obrist, Jean-Luc Mouléne, Valérie Pihet en Clotilde Viannay, over de rol van de architectuurfotografie, vat Bruno Latour de intentie van deze "Domus d'Autore" goed samen: "Waarom worden gebouwen altijd gerepresenteerd als gefixeerde objecten en nooit op een Bergsoniaanse wijze, dat wil zeggen, door beweging in ruimte en tijd? (...) Hoe fantastisch zou het zijn als we een diagram zouden kunnen zien die het leven van architectuur representeert." Hoe zijn AMO, Koolhaas en Kayoko deze uitdaging aangegaan? In deze publicatie wordt de architectuur

niet gefotografeerd als statig object met blauwe lucht. De claustrofobische blik van veel architectuurdocumentatie wordt omvergekegeld door allerlei inventieve vormen van informatie die het gebruik van een gebouw registreren. Met beeldende vertellingen, opmerkingen van de pers uitgespatieerd in de vorm van een gebouw, *stills* van beveiligingscamera's, internetreacties van gebruikers, 360 graden foto-opnamen van IIT (met spiegelvel), het internationale nieuws tijdens de opening van het gebouw, notities van Koolhaas over O.M. Ungers in Berlijn, webplaatjes van Seattle, Google kaarten, een gebruikersonderzoek, bouwperioden, de schaal, het programma, verschillende auteurs die met praten spreken alsook een artikel van Hubert Damisch over architectuur fotografie, en *last but not least*, vergelijkingen in prijs; bijvoorbeeld dat het Casa Da Música evenveel kost als 9.7 minuten reclame tijdens de USA Superbowl in 2006 maken deze Domus zeer de moeite waard. Hoe vorm en inhoud zich tot elkaar verhouden in Post-Occupancy is een open vorm die de kijker en lezer uitdaagt. Als lezer wordt je niet geïmponeerd of overrompeld, maar wordt je uitgenodigd te participeren in het gesprek en debat over de projecten gedocumenteerd in het boek.

De kwaliteit en benadering van deze publicatie, alsook het initiatief van Domus, is uitstekend. Ik hoop dan ook dat de toekomstige architecten die uitgenodigd worden door "Domus D'Autore" de opmerking van Latour en het experiment van AMO verder durven te brengen. Wat AMO daarentegen onderbelicht is hoe de uitgekende heterogene ruimten van medeplichtigheid en vrijheid, hoe de extreem complexe systemen die OMA realiseert, getuigen van een totaal andere publieke sfeer, zonder een moment aan populariteit te verliezen, in oppositie tot die van openbare ruimte gedomineerd door de commercie. Wat opvalt is dat de agenda; het beoogde sociale en politieke programma van OMA, niet is betrokken in het in kaart brengen van gebruiksinformatie, in feiten de de vele gebruiksdata over elkaar heen tuimelen, op vaak grappige en vindingrijke manier, zonder echter recht te doen aan de specifieke gebruikerskwaliteiten die deze gebouwen nu juist zo radicaal democratisch maken. Uiteindelijk gaat het in Koolhaas werk immers niet om het verzamelen of interpreteren van de wereld, maar om deze te veranderen door te experimenteren met vorm en programma. Het opeenstapelen van gebruikersinformatie, zonder de beoogde visie van de architect erin te betrekken, draagt het risico met zich mee dat het boek niet verder reikt dan een exercitie van communicatietechnieken. Wat in deze uitmuntende "mapping"

exercitie van AMO nauwelijks tot uitdrukking komt is hoe het werk van OMA specifieke andersoortige werkelijkheden succesvol op de kaart weet te zetten juist op het moment dat de gebouwen in gebruik worden genomen.

Roemer van Toorn

De Architect